

GENERAȚIA DE LA 1848 - POLITICIENI SAU OAMENI DE CULTURĂ?

de MARIA IONIȚĂ

De cele mai multe ori, când se vorbește de generația patruzechi-optistă se accentuează asupra calităților de revolutionari ale celor care au format-o, de oameni politici în devenire, caracterizându-i ca pe cei care au pus bazele statului român modern. Departe de a nega această realitate, socotim că tot atâtă importanță trebuie acordată formației lor intelectuale, spiritului lor enciclopedist care a avut un rol preponderent în conturarea acestora ca oameni politici. Adevărăți vizionari, ei au prevăzut, aşa cum de pildă a făcut-o Nicolae Bălcescu, cu o clarviziune pe care evenimentele ulterioare au probat-o, etapele ce le aveau de străbătut România în realizarea idealurilor naționale care au animat veacuri de-a rândul poporul român.

În spiritul acestor idei dorim să ne oprim asupra cătorva dintre conducătorii revoluției de la 1848 din Țara Românească care deja la declanșarea evenimentelor aveau o statură intelectuală bine definită, fiind deschizători de drumuri în diverse domenii ale culturii românești din prima jumătate a secolului al XIX-lea, căreia i-au imprimat un puternic caracter național. Și, cu siguranță, tocmai pregătirea intelectuală solidă și largul orizont cultural pe care-l aveau, legăturile cu cultura europeană la care și aprinseseră flacăra spiritului, i-au făcut să încerce și să reușească a contribui la înnoirea politică și socială a țării.

Pentru început mă voi referi la doi ctitori de școală românească, elevi ai lui Gheorghe Lazăr și continuatori demni ai operei de înțemeiere a invățământului de toate gradele în limba română, începută de acesta în 1818 prin înființarea Colegiului național de la Sf. Sava din București. Este vorba de Petrace Poenaru și Ion Eliade Rădulescu.

Petrache Poenaru, care participase și la revoluția condusă de Tudor Vladimirescu, îndeplinind între altele funcția de secretar "intim"¹ al acestuia, face parte în timpul revoluției de la 1848 din Țara Românească din Comisia de organizare a școlilor, iar la 26 iunie același an este numit, alături de Cezar Bolliac și Ioasaf Snagoveanu, în Comisia pentru dezrobirea robilor țigani. Orientându-se către științele tehnice, dar înscriindu-se în spiritul enciclopedist care i-a caracterizat pe majoritatea celor ce-au format generația patruzechi-optistă, Petrace Poenaru își termină, între 1822 și 1831, la Viena "învățările filosofiei", pentru ca apoi să urmeze cursurile Școlii politehnice din capitala Austriei și pe cele ale Școlii politehnice din capitala Franței. Din perioada studiilor sale la Paris

datează inventia care va avea implicații adânci în viața tuturor celor ce dețin arta cuvântului scris. La 25 mai 1827 Ministerul de Interne al Franței îl brevetează inventia unui "toc fără sfârsit, portativ, alimentându-se de la sine cu cerneală"² - stiloul de mai târziu. Întors în țară se implică din plin în opera de organizare a învățământului național. Profesor de fizică și geometrie la Colegiul de la Sf. Sava, inspector al școlilor, iar, din 1832, director al Eforiei Școalelor Naționale, contribuie substanțial la elaborarea primului regulament de funcționare a școlilor din Țara Românească³, iar în 1838 inițiază și impune legea de înființare a școlilor la sate.

Activitatea și valoarea de om de cultură îl sunt de timpuriu recunoscute atât în țară, cât și peste hotare. Încă din 1838 este numit membru corespondent al Societății de Științe Naturale și al Societății de Agricultură și Arte din Paris, iar din 1839 al Societății de Arheologie din Atena, care-i răsplătește astfel meritele avute în recuperarea și introducerea în posesia statului a celebrului Tezaur de la Pietroasa -"Cloșca cu puii de aur". La 4 noiembrie 1861 ASTRA îl alege membru de onoare, iar la 10 septembrie 1870⁴ este primit membru activ al Societății Academice Române, viitoarea Academie Română. Din 1872 este ales președinte al Societății pentru Învățatura Poporului Român.

În ce-l privește pe Ion Eliade Rădulescu, rolul său în cadrul revoluției de la 1848 din Țara Românească, uneori atât de controversat din cauza unor exagerări de ordin politic, ideologic și chiar comportamental, este binecunoscut. Cootpat în Comitetul revoluționar, membru marcant al Guvernului provizoriu, în cadrul căruia a îndeplinit și funcția de ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, pledând între altele pentru învățământ egal pentru ambele sexe, este în final, înainte de a porni, ca și alții revoluționari de la 1848, pe drumul amar al exilului de la Brusa, membru în Locotenenza domnească. Dacă poziția sa moderată i-a atras uneori dezaprobație chiar a tovarășilor lui de idealuri și luptă, nu poate fi sub nici un motiv contestat imensul său rol, meritele deosebite în cultura națională din prima jumătate a secolului al XIX-lea în care s-a impus ca profesor, filolog, traducător, publicist, editor de carte și de presă, om de teatru.

Încă în 1828 tipărește la Sibiu a sa "Gramatică românească"⁵, prima lucrare de acest fel din istoria literaturii noastre, prin care a contribuit la unificarea limbii române demonstrând superioritatea ortografiei fonetice asupra celei etimologice. Ca editor de presă, își începe activitatea în 1829 prin tipărirea la București a primului periodic din Țara Românească "Curierul românesc" în coloanele căruia a pledat neobosit pentru apărarea și organizarea învățământului românesc, curățirea limbii de elemente străine, crearea unui teatru național. De altfel în 1833 preia conducerea Școlii de literatură, declamațiune și muzică vocală, iar între 1835-1836 editează "Gazeta Teatrului Național", căreia îl urmează "Muzeul Național" și "Curieru de ambe sexe", supliment literar al "Curierului românesc". Ca editor de carte inițiază în 1846 colecția

"Biblioteca universală"⁶ în care voia să publice între altele operele lui Balzac, precum și o suită de scrisori filozofice începând cu cele ale lui Platon, Aristotel, Bacon, Descartes, Spinoza și continuând cu lucrările lui Leibniz, Wolff, Berkeley, Hume până la cele ale lui Kant, Fichte, Schelling și Hegel. Mai târziu, în 1860 începe publicarea unei alte colecții ce urma să constituie o bibliotecă populară sub numele de "biblioteca portativă"⁷. Ca traducător a fost atras mai ales de operele lui Molière, Boileau, Marmontel, Jean Jacques Rousseau, Dante din cărui "Divină Comedie" traduce parțial și Lamartine, poetul și revoluționarul francez cu care contemporanii l-au comparat pe Eliade ca rol și poziție ideologică în cadrul revoluției noastre.

Pentru întreaga sa activitate desfășurată pe tărâm cultural, Ion Eliade Rădulescu este ales în 1867 președinte al Societății Academice⁸, devenită în 1879 Academia Română.

Cel căruia Nicolae Iorga îi recunoștea vocația de om de știință, de umanist care a nutrit "... admirație pentru cuceririle științei, pentru supunerea naturii de dansa, pentru apropierea oamenilor unul de altul și alinarea greutăților traiului"⁹ - Ion Ghica, a fost unul din spiritele cele mai înaintate, primul economist român, în accepția modernă a cuvântului. În iunie 1848 Comitetul revoluționar din Țara Românească îl trimite în misiune diplomatică la Constantinopol, unde susține cauza revoluției și militează pentru realizarea unui regat daco-român, proiect pe care îl avansase încă din timpul studiilor sale în Franța în articolul "Poids de la Moldovalachie dans la question d'Orient; coup d'oeil sur la dernière occupation militaire russe de ces provinces"¹⁰ (însemnatatea Moldo-Valahiei în problema Orientului; privire rapidă asupra ultimei ocupații militare rusești în aceste provincii). În 1836 își ia bacalaureatul la Sorbona, iar în 1841, tot aici, obține titlul de inginer de mine. La Sorbona urmează în paralel și cursurile de fizică, chimie și economie politică, apropiindu-se de economisti de seamă ai vremii ca Blanqui, Adam Smith, David Ricardo, John Stuart Mills ale căror teze, date și concepte le va folosi parțial în opera sa din acest domeniu.

Înțors în țară, inaugurează la 23 septembrie 1843 la Academia Mihăileană din Iași primul curs universitar de economie politică din România, susținând prelegerea "Despre importanța economiei politice"¹¹, în care se pronunță pentru o unitate monetară a principatelor, pentru desființarea vămilor între ele. Ideea o dezvoltă mai târziu într-un studiu pe care a vrut să-l publice în revista "Propășirea", la editarea căreia a contribuit în 1844, dar care i-a fost suprimat de cenzură: "Uniunea vămilor între Moldova și Țara Românească"¹². Acest studiu li se vor mai adăuga multe alte lucrări care deschid calea economiei politice ca știință în țara noastră. Pentru bogata sa activitate în acest domeniu, la 13 august 1873 este ales membru al Societății Academice Române și apoi, la 18 septembrie 1876 este investit în funcția de președinte al acestui for cultural, mandatul fiindu-i reînoit de câteva ori. Chiar dacă meritul său principal în

cultura noastră este dat de opera economică pe care a conceput-o, nu trebuie uitată contribuția lui Ion Ghica la îmbogățirea literaturii române. Este binecunoscut faptul că, prin scrisorile publice adresate lui Vasile Alecsandri, el a contribuit la crearea literaturii memorialistice românești, la cultivarea stilului epistolar la noi. Nu trebuie în același timp neglijată activitatea desfășurată de el între 1877-1881 ca director al teatrelor din România.

Un alt deschizător de drumuri, de data aceasta în domeniul agronomiei ca știință, este Ion Ionescu de la Brad. În timpul revoluției de la 1848 din Țara Românească este vicepreședinte al Comisiei proprietății, în care calitate susține neobosit și încearcă să pună în practică emanciparea țăranilor prin împroprietărire. Elev al lui Ion Ghica la Academia Mihăileană, șansa de a lua contact cu cuceririle europene în domeniul exploatației pământului îi este oferită în 1838 de domnitorul Mihail Sturdza¹³, care-l trimite la studii în Franța pentru a se forma ca specialist în administrarea și exploatarea domeniilor domnești. Studiază agronomia la Ferma școală de la Roville de lângă Nancy, viticultura, sericicultura, fizica, chimia și istoria naturală la Sorbona, botanica la "Jardin de plantes" și economia politică la "Conservatoire des arts et métiers"¹⁴, astfel încât la reîntoarcerea în țară dovedește că s-a format ca un remarcabil agronom și un bun specialist în domeniul finanțelor. Printre succesele realizate în practicarea cunoștințelor dobândite este suficient să amintim că Ion Ionescu de la Brad este cel care obține pentru prima dată la noi în țară șampanie¹⁵, prelucrând vinul viei domnești de la Socola, de lângă Iași. Tine cursuri de agronomie la Academia Mihăileană, iar mai târziu la Școala normală din București, paralel făcând traduceri din tratate de zootehnie ale unor autori străini, elaborând lucrări sau articole pe teme de agronomie, tehnică și învățământ agrar, dar ce este mai important pentru știință pe care o slujea, aplică în practică cele susținute teoretic, descoperă metode noi de exploatare a pământului cu maximum de profit. În acest scop înființează după 1869 chiar o fermă model și școală practică de agricultură în localitatea în care se născuse, Brad, județul Roman. Trebuie amintite aici și meritele pe care le-a avut ca editor de presă de specialitate, printre ziarele inițiate de el numărându-se, după 1857, "Jurnal de agricultură", "Foaine de agricultură", "Tăranul român". De asemenea, între 1864-1869, ca inspector general în agricultură a întreprins o serie de acțiuni benefice pentru știința agricolă românească: participă la congrese internaționale pe teme agrare și financiare, organizează expoziții regionale de agricultură, concursuri de unelte agricole insistând pentru introducerea pe scară largă în agricultură a celor ce-si dovedeau eficacitatea.

Recunoscându-i-se meritele în știință căreia i s-a dedicat, faptul că era primul mare agronom român și unul dintre cei mai buni specialiști români ai timpului în economie politică, finanțe și statistică, în 1871¹⁶ este ales membru corespondent al Societății Academice Române.

Sigur că, în pleiada strălucită a generației de la 1848 s-ar mai putea înscrie și alte nume binecunoscute de oameni de cultură români: un Nicolae Bălcescu - cel care prin numeroasele sale studii și prin, din păcate neterminată, a sa "Istorie a românilor supt Michaiu Vodă Viteazul", a pus bazele, alături de Mihail Kogălniceanu, științei istorice moderne românești sau un Nicolae Kretzulescu, ce s-a numărat printre întemeietorii învățământului medical din țara noastră și mulți, mulți alții asupra căroră timpul și spațiul restrâns afectat unei comunicări nu ne permit să zăbovim.

Credem, sperăm totuși, ca încercarea de radiografiere pe care am făcut-o să fie suficientă pentru a putea proba calitatea de intelectuali, de oameni de cultură de excepție a celor prezentați, care, sigur că da, pentru că tara și epoca le-au cerut-o, au fost, nu în ultimă instanță și oameni politici.

NOTE

1. Vârtoșu, Emil, Tudor Vladimirescu. Glose, fapte și documente noi (1821). București, 1827, p. 31.
2. Potra, George, 131 de ani de la inventarea tocoului rezervor de un român, în Industria ușoară, București 1958, an V, nr. 2 (februarie), p. 69.
3. Ioniță, Maria, Activitatea de profesor de reformator al învățământului românesc al lui Petrace Poenaru în Revista muzeelor și monumentelor, seria muzeu, nr. 1, 1976, pp. 76-77.
4. Poenariu Petre, Georgiu Lazaru și școala română (Memoriu), discursu de recepțiune în Societatea Academică Română, București, 1871, 65 p.
5. Piru Alexandru, Introducere în opera lui Ion Eliade Rădulescu, București, 1971, p. 53.
6. xxx, Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900, București, p. 432.
7. Călinescu George, Istoria literaturii române de la origini până în prezent, București, 1982, p. 142.
8. Călinescu, George, Ion Eliade Rădulescu și școala sa, f.a., p. 36.
9. Iorga, Nicolae, Oameni care au fost, București, 1975, p. 124.
10. Georgescu-Tristu, N., Ion Ghica, scriitorul, București, 1935, p. 52.
11. Ghica, Ion, Scrisori economice, vol. I, partea I-a, București, 1937, p. XIX.
12. Ibidem.
13. Slăvescu, Victor, Corespondență între Ion Ionescu de la Brad și Ion Ghica. 1846-1847, București, 1943, p. 6.

14. Ionescu de Brad, Ion, *Viața mea de mine însumi*, Iași, 1889, p. 5.
15. Ionescu de la Brad, Ion, *Opere*, vol.I, București, 1943, p. VIII.
16. Slăvescu, Victor, op. cit., p. 17.

THE 1848 GENERATION - POLITICIANS OR SCHOLARS?

- Abstract -

The author tries to bring forward several personalities from Wallachia whose lives and activities were very important for the moment 1848. They were both politicians and scholars.

This paper focuses but only on four of the revolutionaries, i.e: Petrache Poenaru, Ion Eliade Rădulescu, Ion Ghica and Ion Ionescu de la Brad.

Each and every of them brought a remarkable contribution to the cultural and political fields placing their activities in the service of their people.

Petrache Poenaru graduated philosophy in Vienna and the polytechnic schools in Vienna and Paris. He was the founder of the Romanian school and reformer of the Romanian teaching and education system. He also invented the fountain pen (1827).

Petrache Poenaru was member of the Societies for Natural Sciences, for Agriculture and Arts of Paris; he was also membre of the Achaeological Society of Athens, of ASTRA - 1861 and in 1870 he became active membre of the Romanian Academie Society.

Ion Eliade Rădulescu was the author of the first "Romanian Grammar" (1828); as journalist he issued "Curierul românesc", "Gazeta Teatrului Național", "Muzeul Național", "Curier de ambe sexe".

Ion Eliade Rădulescu was also a publisher (he published the Collection "Biblioteca universală" and "Biblioteca portativă") and a translator from French and especially from Italian. In 1867 he was one of the presidents of the Academic Society.

Ion Ghica was the first Romanian economist and professor at "Academia Mihăileană" in Jassy. He was the author of the first universitary course on the political economy of Romania.

In 1873 he became member of the Romanian Academic Society and in 1876 he was its president.

Ion Ghica was the director of the theatres of Romania between 1877-1881.

Ion Ionescu de la Brad studied agriculture in France and distinguished himself as a remarkable specialist in this field. He wad also a good specialist in finance Ion Ionescu (de la Brad) was the first in Romania who obtained the champagne. He wrote book on agriculture, the

technique articles on this topic.

He was corresponding member of the Romanian Academie Society.

Their political merits were as high as the cultural ones defining them as outstanding personalities of that time.

Translated by Daniela Zdrențea

GUVERNUL PROVISORIU

DE LA 9 SI 11 IUNIE 1848

LA ISLAZ.

ION ELIADE RĂDULESCU 1848

NEGRU GOLESCU 1848

GRIGORE BĂLĂ 1848

RĂDĂNUȚE CRISTOFOR 1848

ȘTEFĂN BĂLĂ 1848

DREPTATE FRĂTIE

La lege său și culese sănătate
În naștere poporului român
are decrată și decratam
El șolnicul aduagindu
El șolnicul ducer

Imprudenția cărora nu desfugă se

Fig. 1. Guvernul provizoriu de la Islaz (9 iunie 1848) din care a făcut parte și Ion Eliade Rădulescu.

Colectia Muzeului Național de Istorie a României

The Transition Government ("Guvernul provizoriu"). Ion Eliade Rădulescu was one of his members. June, 9, 1848.

The National History Museum of Romania.

Fig. 2.

Ion, Ghica, primul economist român în sensul modern al cuvântului. Colecția Muzeului Național de Istorie a României.

Ion Ghica - the first Romanian economist. The National History Museum of Romania.

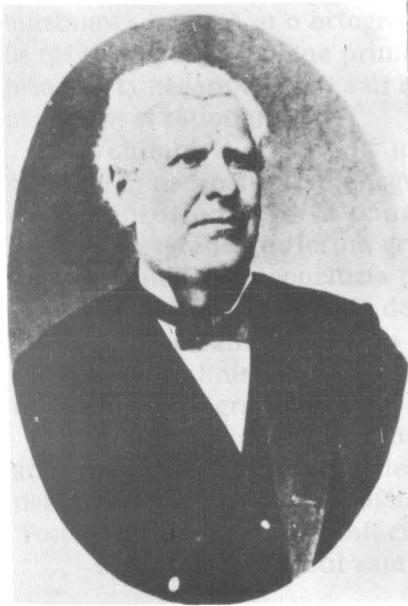

Fig. 3.

Ion Ionescu de la Brad, primul mare agronom român, unul dintre cei mai buni specialiști ai timpului în economie politică, finanțe și statistică.

Colecția Muzeului Național de Istorie a României

Ion Ionescu of Brad, the first great Romanian agricultural engineer, one of the best specialists of the time in political economy, finance and statistics.

The National History Museum of Romania

